Visual Seminar
Визуален семинар

януари – август
January – August
2004

Визуален семинар
се осъществява в рамките на relations. relations е проект, инициран от **kulturstiftung des bundes** (Федералната Културна Фондация, Германия)

Visual Seminar
takes place in the framework of relations. relations is a project initiated by **kulturstiftung des bundes** (Federal Cultural Foundation, Germany)

www.projekt-relations.de re ✳ tions la

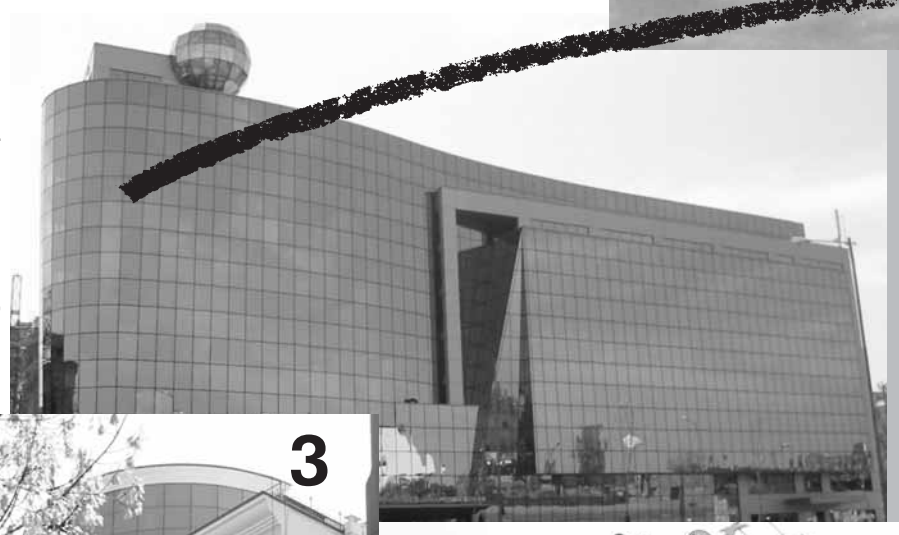
Издание на Института за съвременно изкуство в партньорство с Центъра за академични изследвания – София и relations
A publication of the Institute of Contemporary Art in partnership with the Centre for Advanced Study Sofia and relations

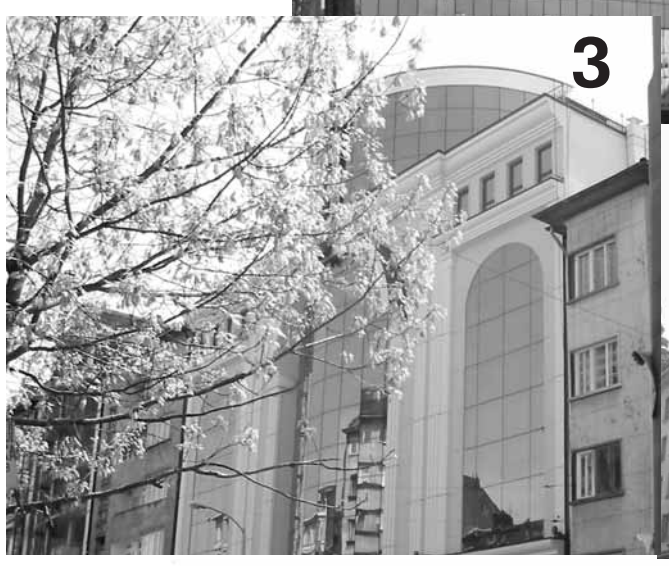
Капиталът и градът

Александър Кьосев

В известната игра Monopoly целта е да умножиш парите си, за да си купиш уличка, после добър квартал, който да почнеш да застрояваш. Върхът на успеха е да го застроиш само с хотели, защото всеки, който минава през твоя хотел, ще ти плаща солидни суми.
София все повече заприличва на тази игра: от 11 броят на хотелите, построени главно в центъра за последните 15 години, достигна до 144, към тях трябва да се прибавят и множащи се други сгради, произвеждащи всекидневно солидни суми: бизнес-центрове, казина, игрални домове, бингозали, бензиностанции. Почти физически може да се усети как живият, инициативен частен капитал надушва празните места в града и строи.
Понякога строи, както се казва, национално-отговорно, с мисъл за функцията на сградата, за вписването ѝ в града и в неговата атмосфера. Друг път е просто безогледен: яде площи, смила паметници на културата и помита стари къщички, за да сложи там своите машини за пари, сгради-ротативки. Трети път строи неща, от които ти секва дъхът – с кулички и ретро-орнаменти, замъко-подобни творения, заслужаващи името „фантазмите на парвенюто“.
Разликата от играта е в това, че в града все пак живеят реални хора. И в това, че новите строежи, искаме или не, са нещо дълготрайно и определящо цялостния урбанистичен облик и градски начин на живот – нещо, което, за съжаление, не може да бъде пометено с един замах и прибрано в кутията – както пластмасовите къщички и хотели от играта.
Кой определя от колко хотела, от колко бизнес-центъра има нужда София? Пазарното търсене? То все още е твърде хипотетично, заетостта в настоящите хотели се движи около 40%. Тогава какво ще правим, ако очакваните cash mashines не проработят? И „новите стъклени перли на София“, както ги нарече един вестник наскоро, внезапно се превърнат в празни, фалирали гробници в центъра на София? Дали ще успеем тогава пак да ги населим с амбулантна търговия, multiplex-и, фестивали на парче, както направихме с монстера, наречен НДК?
Разбира се, проблемът не е само урбанистичен и финансов, а и естетически. Много от въпросните сгради се намесват безцеремонно в профила на София. Те „звучат“ като странни дизайнерски цитати, дошли от

▶ стр. 4

Огледалната малинка

По време на дискусията „Образи на града, образи на капитала“ бе обявен конкурс за най-неуместна бизнес сграда в София за спечелване на приза „Огледалната малинка“. За титлата се съревноваваха 8 сгради, а гласовете се събираха в продължение на месец чрез директно гласуване в АТА център и чрез виртуален вот на http://cult.bg/ind_shbzs.php.

Крайната класация изглежда така:

1. Гранд Хотел София на ул. Гурко 2 – 53 гласа
2. Информационен център на Министерство на отбраната на ул. Раковски №106 – 49 гласа
3. Бизнес сграда на бул. Александър Стамболийски №55 – 35 гласа

4-7 стр. – дискусия „Образи на града, образи на капитала“

Capital and the City

Alexander Kiossev

Monopoly is the popular game that encourages you to try and multiply your money to buy yourself a street, then a good city area on which you could build. The crown of your success would be to build hotels and hotels only, since whoever will stay at one of your hotels is going to pay you handsomely.
The city of Sofia reminds us of this game more and more: from mere 11, the number of the hotels that have been built predominantly in the city center in the past 15 years reached 144. Add to this the increasing number of other related buildings, daily producing handsome sums, such as business centers, casinos, bingos, saloons and petrol stations, and you will get the picture: private capital's determined entrepreneurship is literally sniffing out prospective building venues – and builds on them. Sometimes the building process is undertaken with a sense of national responsibility so to say, construction takes into consideration the function of the building, makes it fit into the city and its atmosphere. Other times – alas, other times construction mercilessly swallows vacant lots, destroys monuments of culture, sweeps away old small houses to replace them with buildings that are actually money belching machines. Still others build breathtaking irrational houses with turrets and retro-ornaments, castle-like contraptions fully deserving to be nicknamed "the phantasm of the nouveau riche".
What makes this reality different from Monopoly game is that the city buildings are inhabited by city dwellers, people of blood and flesh. And that the new urban developments, whether we like it or not, are going to stay and determine the city image and the urban way of life for a long, long time – and this, regrettably, no one can sweep away or fold into a box as one does with the plastic little houses and hotels of the Monopoly game.
Who decides how many hotels and business centers are needed in Sofia? The market? This is just a supposition, since at present occupancy in the existing hotels barely reaches 40%. What will happen, if the expected cash machines suddenly refuse to yield? The "new glass beads of Sofia" as one newspaper dubbed them recently, will turn into empty, broken shells in the centre of Sofia. Shall we succeed in repopulating them by retail shops, multiplexes and piece-meal festivals the way we handled the monster called "National Palace of Culture"?

▶ page 4

The Mirror Raspberry

During the discussion "Images of the City, Images of the Capital" The Mirror Raspberry prize was announced to be awarded to the most inadequate business building in Sofia. Eight buildings were entered in the competition and during one month ballots were collected through direct voting in the ATA centre / ICA-Sofia as well as through virtual voting at http://cult.bg/ind_shbzs.php. Here is the final list:
1. Grand Hotel Sofia at 2, Gurko Str. – 53 votes
2. The Information Centre of the Ministry of Defense at 106, G. S. Rakovski Str. – 49 votes
3. The Business Building on 55, Al. Stamboliiski Blvd. – 35 votes

Pages 4-7 – Discussion „Images of the City, Images of the Capital“

Георги Господинов в сътрудничество с Яна Генова

Инвентарна книга на социализма

Защо „инвентаризация“?
Идеята за този проект се корени в едно наше иронично-носталгично питане преди известно време: Къде изчезнаха лимоновите резенки? А бисквитите „Златна есен“, а детските закуски, а шоколада „Крава“, бонбоните „Черноморец“... Отговорът дойде с тяхната повторна поява. Леката индустрия сякаш беше предусетила питането и интереса, и вкара носталгията в производствените мощности. Изброените продукти се появиха и продължават да се продават в опаковки със същия дизайн, каквито ги помним от 60-те, 70-те, 80-те години. Клишето (в случая и визуално) отново е сработило, отключвайки верига от идентификации. Без да сме го артикулирали изрично, те са станали част от колективната ни памет. Може да го кажем и така: станали са част от несъзнаваната ни обща памет за вкуса на соц-а. Липсата на избор и многообразие в целия регистър на онази материална култура на всекидневието ни е събирала в едно неизбежно тясно пресечно множество. С други думи всички сме опитвали тези артикули, помним този вкус, можем да го идентифицираме и да идентифицираме през него част от личното ни минало.

Срокът на годност на тези продукти се е оказал по-дълъг от очакваното. Идеята за този проект се роди от любопитството да изследваме как, дали и доколко вкусът (в по-широките му измерения) се отдава или съпротивлява на клишето.
Другото основание на проекта „Инвентарна книга на социализма“ е в една очевидна липса, в един дефицит. Всекидневната материална култура на социализма, артикулите на тогавашната лека промишленост – стоки за дома и бита, перилни препарати, цигари, хранителни продукти и пр. – няма своят архив, опис, „виртуален музей“. Тя не е част от и без това слабосилния дебат върху миналото. Анализатори, политолози и историци не снизхождат към артикулите на тази култура. Тези неща винаги остават „вън от кадъра“, дребни, незабележими и изпадащи от решетката на едрите конструкции и експертни обяснения.

Инвентарната книга на социализма ще бъде опит за един такъв неосъществен все още визуален опис, книга-каталог за цялата „кинкалерия“ на един период.

Проектът
С други думи, целта на проекта е да разкаже историята на тривиалното на българския социализъм след 60-те през графичната и визуална култура на всекидневното, през навлизането на големия проект на комунизма в приватното пространство на градския жител, през опита за тотална унификация на социалистическия човек, през симулациите на избор в сферата на потреблението. Проектът тръгва от предпоставката, че разбирането на „зрелия социализъм“ в България необходимо минава през една внимателна археология на материалното, която реконструира мястото на мълчаливия предмет в едно общество на безкрайния идеологически шум. В този смисъл, подходът му е контрапункт на историографското описание на периода, което го чете със собствената му мяра – тази на важните партийни конгреси и политически събития. По аналогия с жанра на устната история, който изследва преобразуванията, интерпретациите и интериоризациите на „голямата история“ в личния биографичен разказ, проектът за инвентаризация на всекидневната материална култура на социализма ще се опита да покаже как предметното се отнася към реда на високата идеология, какво е мястото на вещите в символния ред на социализма, как „баналността на злото“ влиза не само през политическите убийства, лагерите и моралния избор, а през баналността на всекидневното и неговата визуална клишираност. Щом „битието определя съзнанието“, в собствено марксистко-диалектическата логика, разбира се, би следвало, че между материалния свят на предметите и обществото има (или трябва да има) директна хомология. В същата логика, преобразуването на икономическите отношения трябва да се удвои с преобразуване на предметния свят на дома и неговата икономика, светът на вещите, „стоките за масово потребление“ да станат изоморфни на голямата идея.

Ако всеки произведен домат е гвоздей в ковчега на капитализма, а не просто зеленчук с червен цвят, дали яденето на „Народна вафла“ (защо пък „народна“?!) не е също и акт на телесно включване в народа, а не просто калорична храна със съмнителен вкус? Функционалността на предмета е винаги дублирана от своя идеологически (дискурсивен) двойник, който, разбира се, е нематериален.

Проектът „Инвентарна книга на социализма“ ще визуализира цял един културен пласт от всекидневната материална култура на соц-а, който е формирал или деформирал вкуса на голяма част от българското общество. Както видяхме в началото, пазарът вече ре-инвентаризира някои от тези артикули, леката промишленост на носталгията сработва, а ние все още нямаме изработена рефлексия, оптика, дистанция към тези феномени. Какво се случва с визуалната памет на «фланиращият» из Билла съвременен консуматор, когато вместо от възпитаващия дискурс на идеологията, опаковката на неговите бонбони «Простор» е рамкирана от знака на Nestle?!
Рискът и удоволствието от тази книга-каталог е да се получи нещо като „китайската енциклопедия“, описана от Борхес. Но тъкмо асоциативните отключвания, които тя може да предизвика, разтърсването на йерархии и клишета, на „всички привички на мисълта“ (по Фуко) си заслужава усилието.

Очаквани резултати
Крайният продукт на проекта е книга-каталог с преобладаващо визуален материал – графични проекти на опаковки, снимки на стоки, елементи от бита, корици на списания, десени, реклами, програми на телевизията, интериор и т.н., с кратки коментиращи текстове на български език. Изданието ще разчита на визуалния шок от моментните идентификации и разидентификации, на разпознаването и проблясването на „визуалното несъзнавано“ на социализма.

Georgi Gospodinov in collaboration with Yana Genova

An Inventory Book of Socialism

Why inventory?
This project started by an ironically-nostalgic question of ours: Where did the lemon sweets disappeared? Or the “Golden Autumn” biscuits and the “Children’s Snacks”? What happened with the “Cow” chocolate and the “Chernomoretz” candies? The answer came by their reappearance. The light industry seems to have heard our question and our interest, so it mobilized the armory of nostalgia into the manufacturing facilities. All those products repapered and keep reappearing in virtually the same packs which we remember from the 60s, 70s and 80s. The cliché (visual as well) is at work again, unlocking an identification chain. Without consciously articulating it, it became a part of our collective memory. In other words, it became a part of our unconscious collective memory for the taste of socialism. The lack of choice situation and the lack of variety in the material culture of that time seem to have assembled us in a common narrow space. We all have tasted those goods, we remember the way they taste, we can identify it and to identify our common past through it.
Expiry date of those products appeared later than expected. Thus, the project’s idea was born out of a curios attempt to see how, whether and to what extend the taste (in a broader sense) remains a cliché, or resists it.
Another starting point of the Inventory Book of Socialism Project lays in an obvious absence, a deficit. The everyday material culture of socialism, the artifacts of its light industry – domestic goods, detergents, cigarettes, foods, etc., are not being archived, described, put in museums. They are totally absent from the poor public debate over the past. Analysts, political scientists and historians disregard them as too trivial to deserve attention so they remain out of the big historical narratives and expert opinions. Thus the Book is to be a visual archive, an assortment catalogue of the socialist drugstores.

The project
The project aims to offer an alternative history of Bulgarian post-60s socialism through the visual and graphic culture of the quotidian and domestic spheres, through the history of penetration of the communist project in the private urban life, through the attempt of a total unification of the socialist Man, through the simulation of choice in the sphere of consumption. The project’s basic assumption is that the understanding of “developed socialism” in Bulgaria requires a refined archeology of the material sphere which is to reconstruct the site of the silent object in a society of continuous ideological noise. Thus, the project’s approach differs radically from the current historical and historiographicall studies of the same period which tend to interpret it by the means of the socialist history itself – by its party congresses and political events. In the same way that contemporary oral history studies the ways “the history with capital H” is being transformed, interpreted and interiorized in personal biographic narratives, the project for inventarization of the socialist material culture will try to reveal how the material relates to the ideological order at work, to investigate how objects function in the socialist symbolic order and how “the banality of evil” penetrates not only by political murders, camps and moral choices but by the banality of quotidian life and its visual cliché. If “being determines consciousness”, a Marxian-dialectical reply is clear: there is (or there should be) a direct homology between the order of the material and the social one. Similarly to the way by which the radical transformation of economic relation proposed by socialism needs to go hand in hand with a transformation of the domestic realm and its economy, “the mass production goods” should become isomorphic to the big Idea.

By the same token – if “every grown tomato is a nail in the coffin of capitalism” but not simply a red-colour vegetable, than consuming a “People’s waffle” must be equal to a bodily unification with the people but not just a highly caloric food with a dubious taste?! The simple functionality of the object is necessarily doubled by its ideological (discursive) twin, by which, of course, is immaterial.

The project will visually present a cultural layer in the everyday material culture of socialism which had formed and deformed the taste of majority of the Bulgarian society. As we saw, the market already re-invents some of those objects; the light industry of nostalgia is already at work while we still lack a way to reflect, to interpret and to distance ourselves from those phenomena. What happens with the visual memory of the “flaneuring” consumer browsing at Billa when his “Prostor” candies are not interpretatively framed by ideological discourse but by Nestlé’s logo?
The risk and the delight in this catalogue are similar to the ones by Borges’s “Chinese encyclopedia”. It is worth the attempt precisely because it can produce a play of associations, destabilization of hierarchies and clichés, of all “habits of the mind” as Foucault would say.

Expected results
The project’s final product is to be a catalogue, with predominantly visual material – packs, goods, elements of socialist domestic interior, covers, patterns, adds, TV programs, interiors, etc., and short texts. It will rely on the visual shock, on momentary identifications and contra-identifications, on sudden recognitions of the “visual subconsciousness” of socialism.

Тема/Theme:
Клишето като идентичност
Cliché as indentity

Програма VS 2
за стипендианти

Секретарка ставам,
Офис получавам,
Няма да е лесно,
Но ще е чудесно!
Припев на поп-фолк песен

Борис Мисирков, Георги Богданов

По следите на светлото бъдеще

Любопитното явление, което изплува на повърхността в началото на размислите ни по темата за клише и идентичност, е тоталната липса на ясна система от клишета в България днес. Липсата ѝ става особено очевидна в сравнение с добре организираните системи за производство и потребление на клишета като северноамериканската култура, където кинематографичното клише и реалността дотолкова се припокриват, че не е ясно кое от двете произтича от другото. (Самите ние неведнъж сме били свидетели на подобни ситуации на живо – американски полковник в кабинетно учение на НАТО, който се държи като рейнджър във военен филм преди атака, или художник, който приключва работна дискусия с обвинителна реч в стила на филм от съдебната зала.) В сравнение с подобни стройни, дълго изграждани системи, обърканата ни идентичност в момента е като размесено тесте клишета от различен произход, с различна насоченост. Един от синонимите за „клише“ в руския език е „общее место“. Изключително точна формулировка – доколкото всяко отделно клише е събирателно понятие за представите, идеите и целите на достатъчно голяма група. Натрупването на критична маса от хора, които припознават дадена идея или израз като свои собствени и ги въвеждат в ежедневна употреба, е това, което ги превръща в клише.

Кои са общите места тук, днес? Кои са зоните, в които се припокриват идеите, целите, мечтите на мнозинството? В момента ние двамата не сме способни да открием – поне „на първо четене“ – клишетата, които са валидни за различните сфери от живота тук. Има зони, в които клишетата са лесно разпознаваеми – политическият речник или телевизионните предавания – но те не ни занимават като обект на изследване. Интересуват ни клишетата, които формират поведението, начина на обличане, мечтите на крайния потребител – „човека от народа“, „обикновения българин“, „гражданина“. Поп-фолк културата и свързаният с нея шоу-бизнес донякъде дават представа за устойчивите понятия за красота на „човека от народа“, но сюжетите им не са толкова тясно свързани с ежедневието – а не може и да се твърди, че консуматорите на поп-фолка са наистина представителна извадка от цялостното население на републиката.

Мечтите като че ли са най-благодатната зона, в която да се опитаме да отчленим действащите в момента клишета, които формират идентичността на въпросния „гражданин“. Мечтите се намират в сферата на идеалното – и не зависят от грубата реалност. Мечтите са нещо лично – но като правило са учудващо повторяеми. Доколкото произтичат от основните представи за щастие, в основата си мечтите включват сходен набор от „прости и човешки“ елементи: дом, семейство, работа, деца...

За да се задържим, доколкото е възможно, в сферата на идеалното, смятаме да базираме работата си по проекта върху мечтите на тези, които са все още наблюдатели, а не реални участници в ситуацията – ученици от горните класове. 17–19 години са възраст, в която представата за околния свят, ценностната система вече са сравнително оформени, но са базирани много повече върху чужд, отколкото върху собствен опит – т.е. възможните „заети“ представи за света са възприети такива, каквито са, преди етапа на разочарования и преоценка. Това е и времето на мечтите – периодът, когато бъдещето все още представлява безкраен низ от разклоняващи се възможности, а не дефиниран вече път, който остава само да се следва.

Работата по проекта ще бъде разделена на три етапа:

1. Събиране на изходен материал
Натрупването на материал за работа ще бъде концентрирано около класическия, сам по себе си напълно клиширан въпрос: „Какъв искаш да станеш?“.

Събирането на материала ще протече чрез интервюиране на ученици от горните класове на няколко различни училища в София и страната – от средно училище в малък град през техникума за обществено хранене в София до НГДЕК или Американския колеж. Освен набора от конкретни въпроси за бъдещето, анкетите ще се стремят да съберат максимално количество информация за визуалната страна на мечтите – места, дрехи, цветове, ситуации, отношения...

2. Обработка на резултатите
Извеждане на основните, повтарящи се елементи от мечтите, набелязване на конкретни сюжети за работа в третия етап.

3. Визуализация
Ключовите елементи от изследването ще бъдат резюмирани в серия от около15 постановъчни голямоформатни фотографии, представящи типични ситуации от възможното бъдеще на героите ни.

Ще сметнем проекта за успешен, ако съвкупността на тези изображения оформи една леко иронична поредица в духа на живописните цикли, илюстриращи седемте смъртни гряха или петте сетива; в нашия случай това би била галерия на клишетата, чрез които би искал да се самоопредели сънародникът ни – тук и сега.

Secretary I'd become,
Office I'd get,
It won't be easy,
But I'll be dizzy!
A pop-folk song refrain

Boris Missirkov, Georgi Bogdanov

On the Tracks of the Bright Future

The curious phenomenon which stroke us when focusing on the "cliché-identity" theme, was the total lack of a clear system of clichés in Bulgaria today. Its lack becomes even more evident compared to the well-organized cliché production-and-consumption systems such as the North-American culture, where movie cliché and reality overlap to the extent that it is not clear which one the original is. (We have witnessed such situations live – an American colonel in a NATO simulative training, who behaves like a ranger in a military movie scene, or an artist who ends up a working discussion with an accusatory speech in a trial-movie style. Compared to such orderly and thoroughly developed systems, our own identity resembles a mixed-up stack of clichés of various origin and various direction.

In Russian one of the synonyms for "cliché" is "common place". It's a straight-to-the-point definition – as far as every cliché is a representative concept for the notions, ideas, goals of a larger group. The critical mass of people, who would identify themselves with a certain idea or an expression and would start using them on a daily basis, is the factor that transforms the idea or the expression into a cliché.

Which are these common places here, today? Which are the zones where the ideas, goals and dreams of the majority of people meet? At the moment the two of us are not able to find – at least at first sight – many clichés, which are valid for the different spheres of life in Bulgaria. Political language or TV shows are among the few zones where the clichés can be easily identified, but they do not appear as an object of our interest. We are rather interested in the clichés that condition the behaviour, the dress code, the dreams of the end consumer – "the man from the crowd", "the average Bulgarian", "the citizen", etc. Pop-folk culture and its show business, for example, give a clue for the stable notions of beauty of the "average citizen", but their plots are not so strongly related with everyday life – and we couldn't say that pop-folk consumers represent the country's population as a whole.

Dreams are the perfect zone, in which we can try to define the currently working clichés conditioning the identity of "the citizen". Dreams inhabit the sphere of the ideal – and they do not depend on the rough reality. Dreams are something personal – though as a rule, they are amazingly repeatable. Given that they result from the basic notion of happiness, dreams' core is formed by "simple and human" elements: home, family, work, kids...

In order to stay as much as possible in the sphere of the ideal, we intend to root our work on the project in the dreams of the people, who are still observers of life and not yet real participants in the situation – the high school students. 17-19 years are the age at which the notion of the surrounding world and the value system are already comparatively shaped, although they are based rather on other people's experience than on your own life story – i.e. the "borrowed" notions of the world are accepted the way they are before the inevitable moment of disappointment and revaluation comes. This is the period of dreams – when the future is still an endless chain of branching opportunities, and not a strictly defined road to be followed.

The work on the project will be divided into three stages:

1. Gathering of source material
Gathering of working material will be focused around the classical question, a cliché by itself: "What would you like to become?"

The collection of material will be carried out through interviewing high-school students from several different schools in Sofia and the country – from a small town high school through the public catering vocational school, and finally the National Lyceum for Ancient Languages and Cultures or the American College. Except for the concrete answers concerning the future, the inquiries will try to gather a maximum quantity of information about the visual side of the dreams – places, clothes, colours, situations, relationships...

2. Processing of Results
Extracting the main, repeatable elements of the dreams and defining of concrete themes to be elaborated during the third stage.

3. Visualization
The key elements from the examination will be summarized in a series of some 15 staged large-format photographs, representing typical situations from the possible future of our characters.

We will consider the project successful if the combination of these images manage to form a slightly ironical sequence in the spirit of the picturesque cycles illustrating the seven deadly sins or the five senses; in our case that could be a gallery of the clichés with which our compatriot would like to define and express him/herself – here and now.

Капиталът и градът

▶ стр. 1

твърде индивидуалната фантазия (или от детските мечти) на един или друг бизнесмен – мечти за това какво значи сграда, излъчваща лукс, богатство и власт. Както собствената им архитектурна естетика, така и вписването им в наличната градска среда, е доста проблематично.

Кой знае защо тези фантазии и вдъхновения се фиксирани около т.нар. престижните квартали и около три главни архитектурни обекта на желанието: техно-луксозния офис, гранд-хотела с огледални стъкла и казината в стил Las Vegas. Очевидно, това са начините, по които богатството в България желае да се види и да създаде публичен образ за себе си. Общото между тях е странната игра между стъкло и непрозрачност, между претенцията за лекота, новост, функционалност и модерност и тъмните, огледални стъкла, които ги запечатват за окото.

Нека да кажем ясно – позицията на Визуалния семинар не е насочена срещу парите и капитала, нито срещу способността им да обновяват града /кой, ако не инициативните, мислещи и богати хора би могъл да обнови стареещата и обедняваща пост-социалистическа София? Ние ще ви покажем и позитивни примери за сътрудничество между капитал и урбанистично мислене/. Твърдим обаче, че градът е не само пазарна, но и гражданска среда – той не е само място за игрите на капитала, а и дом, където много хора взаимно напасват, договарят, смесват и установяват своите форми на живот. Затова ще повторим – визуалната среда е жизнена среда. И гражданите имат правото да очакват, че техните представители /кметството, общинският съвет, омбудсманът/ ще защитават и ще регулират условията на живот в тази среда. За възможните регулации е въпросът в тази дискусия.

VS 4-5

Capital and the City

▶ page 1

The problem, of course, is one of urban concepts and financial means, but also one of aesthetics. Many of the buildings in question disrupt the city skyline, they present us with strange “designer’s quotations” generated as it is from the very personal fantasy (or is it childhood memories?) of one businessman or another, that is, by erratic concepts of how a building should stand to exude wealth, power and opulence. The individual architectural aestheticism of those buildings, as well as their adaptability to the existing built environment, are quite problematic.

As often as not all those fantasies and fake inspirations focus on what is considered prestigious part of Sofia, and concentrate around three major architectural objects of desire, the lavishly furbished techno-office, the grand-hotel with mirror glass walls and the Las-Vegas-style casinos. These seem to be the images sought after by the new rich of Bulgaria, who desire to confirm their public image. What binds them is this strange interplay of transparent and opaque, of claims to the light, new, functional, and fashionable undermined by its dark counterparts, capturing their murky images in glass.

Let us state clearly that the position of the Visual seminar does not aim at the concept of money and capital, nor at their ability to refurbish the city, for who else but people rich in ideas, money and enterprise could rejuvenate the ageing, impoverished post-socialist Sofia? We are going to present positive examples of cooperation between capital and competent urban planning. However, we are also positive that the City is a civil, as well as a market environment. It is not only the venue where capital plays its game but it is also a home, a place where numerous people are adapting to each other, converse, unite, mix and establish their own ways of life. We are therefore going to repeat that visual environment is the environment of life. And that the citizens are entitled to expect from their representatives – the Town Hall, the Municipal council, the Ombudsman – to protect them, to defend them and to regulate the conditions of life in this environment.

It is the different ways of regulation that we intend to discuss here.

Образи на града, образи на капитала

Трета публична дискусия
20 май 2004
Софийска градска художествена галерия
(дискусията се публикува със значителни съкращения)

Погледът има право да диша

Руши ли капиталът капитала на града?

Капитал на един град са и неговите образи

Празно петно в града – бинго!

Огледалце, огледалце, коя е най-красивата сграда?

От остъкленото балконче към стъкления билдинг

Боян Манчев (теоретик на литературата, модератор): Днешната дискусия ще бъде организирана в три отделни звена. Нашето желание беше да привлечем някои от изтъкнатите архитекти на новите бизнес сгради, появили се в центъра на София, и някои от инвеститорите на тези сгради. В диалог с тях ще се опитаме да видим как се случва появата на тези сгради в нашия град. Втората и централна част на нашата дискусия ще се опита да чуе мнението на представителите на града, а именно на Софийска община. Третата част на дискусията ще включи широка палитра от нашите гости. На първо място представителите на архитектската общност, а освен това на Визуалния семинар, както и всички гости за поставяне на въпроси по нашия семинар. Диана Попова ще развие темата и идеята на днешната дискусия.

Диана Попова (критик): Всъщност всичко започна от очевидното: от това, че в София през последните няколко години се появиха много сгради с внушителни размери, създадени по частна инициатива и с частни капитали. Тоест може да се каже, че тези сгради съставляват вече трайния образ на капитала в софийската градска среда. За мен, като човек, който професионално се занимава с образи, беше някак естествено да се опитам да анализирам този нов образ на капитала, да открия основните му характеристики, да схвана основните му внушения и да се опитам да видя някакви тенденции на развитие, доколкото въобще има такива. В тази посока тръгнах отново от очевидното, а то е, че в по-голямата си част фасадите на тези сгради се състоят от стъкло. Стъклото още на първо четене, както се казва, говори за прозрачност, откритост, то е прозорец към света, то отправя послание от типа: „Ето вижте, всичко е пред вас, нямам какво да крия, всичко е честно и почтено“. Ситуацията обаче коренно се променя, когато стъклото е огледално – а при повечето от тези нови сгради стъклата са именно огледални. Огледалното стъкло вече не открива, а скрива. То поставя зрителя, т.е. в нашия случай минувача, в неравностойна спрямо сградата позиция, настройва го някак си подозрително – че зад тези огледални стъкла се върши нещо тайно, скрито, нещо, което не е за неговите очи и което ако не е непочтено, то най-малкото е съмнително. Ето тук за мен се яви едно от първите важни противоречия в образа на капитала. Тези сгради сякаш не се опитват да съществуват сами по себе си, а се реализират предимно чрез отразяване на околната им среда, на околните им сгради. (Особено интересно е, когато още няма какво да отразяват, както е по трасето над метрото.) Този ефект бих определила като дематериализация на архитектурата. А тази дематериализация влиза в много интересни отношения с функцията на всяка от тези сгради и съответно с институцията, която се помещава в нея. Защото, ако си представим например класическа сграда на банка, тя въобще не се стреми да се дематериализира. Напротив, с целия си вид, с внушителните си размери, с ясната си структура, с тежката украса, включително с материалите, от които е изградена, тя се опитва да ни внуши усещане за тежест, стабилност, сигурност, надеждност, дълготрайност, даже дълговечност, бих казала. И това са качества, които сградата прехвърля върху помещаващата се в нея институция и нейните капитали. Докато новите сгради на банки отправят точно противоположните внушения. Цялата им стъклария говори за крехкост, за чупливост, за ефимерност, за краткотрайност. А това според мен са доста обезпокоителни качества, когато става дума за банки и за пари. През цялото време, докато мислех за и около тези сгради, ме вълнуваше най-вече въпросът откъде се появяват противоречията в този нов образ на капитала. Искам да разбера механизма, който регулира появата и присъствието на този образ в градската среда. И искам освен това да чуя някакви прогнози за бъдещето на тези сгради.

Images of the City, Images of the Capital

Third Public Discussion
May 20, 2004
Sofia Art Gallery
(exerpts from the discussion)

The eyes are entitled to rest

Does capital destroy the capital of the city?

The images of the city are the city’s capital

A vacant spot in the city -- bingo!

Mirror, mirror on the wall, which building’s the finest of them all?

From glassed up balconies to glass buildings

Boyan Manchev (theory of literature, moderator): Today’s discussion will be organized in three separate sections. First, we wanted to involve some of the prominent architects of the new business buildings in the centre of Sofia, as well as some of the investors of those buildings. In a dialogue with them we will try to investigate how do such buildings come to being in our city. The second and central part of our discussion today will attempt to voice out the opinion of the city, of representatives from the Sofia Municipal Council. The third part of the discussion will involve the wide spectrum of opinion from our guests – members of the architectural community, members of the Visual Seminar and of course all our guests who will question today’s topic. Diana Popova will elaborate on the theme and the idea of the today’s discussion.
The public will always find it very difficult to protect the city from ugly architecture. This Visual seminar has launched the idea to make the central areas of the city an architectural reserve where construction would be subject to decisions by a specially appointed municipal committee with a broad civil representation, and will be preceded by an even broader public debate.

Diana Popova (art critic): Actually, it all begins with the obvious, with the multitude of buildings of impressive size that have appeared in Sofia in the past few years, on private initiative and with private money. We may say that, these buildings have already become an integral part of the lasting image of capital in the urban environment if Sofia. As a person professionally involved with the interpretation of images, I naturally tried to analyze this new image of capital, to identify its major characteristics and its major ideas in search for a possible trend of development, if indeed there is a trend of development. So I started with the obvious, which comes down to the fact that the majority of these buildings have glass facades. From the very onset glass implies transparence – glass is openness, it is a window to the world, it conveys messages such as “Here I am, standing before you, with nothing to hide, all being honest and respectful with me”. However, the situation changes drastically when the facades are made of mirror glass – and mirror glass is abundant on those new buildings. Mirror glass hides, rather than opens up. It puts the beholder – more prosaically, the pedestrian, for such is our case – in an unequal position to the building, it gives cause for suspicion, it implies something secretive and therefore suspicious, if not directly dishonorable. For me, this spelt one of the first important contradictions in the image of capital: those buildings do not exist by themselves, they manifest themselves by mirroring their environment, their neighboring buildings. (The case is even more interesting when there is yet nothing to reflect in the surroundings as it happens in the area along the Sofia subway). This is an effect, which I would call a dematerialization of architecture. This dematerialization enters into a most curious relationship with the functions of all those buildings and, of course, with the institutions housed there. If we take the example of a classic building of a bank there is not the slightest trace of any intention to dematerialize. Just the opposite, its image, its solid construction, its ornate facade, the very material of which it is built, are designed to impress on us a sense of authority, stability, security, reliability, longevity, I would even say eternal life. All these properties the building transfers onto the institution it houses and its respective capital. Whereas the new bank buildings imply just the opposite. All their glass paraphernalia implies brittleness, tenderness, and short-lived ephemeral existence. In my view, these are rather disturbing qualities where banks and money are concerned. While I was thinking about and “around” those buildings I was trying to pinpoint the source of these contradictions in the new image of capital. So now I look forward to hearing more on the mechanism regulating the emergence and presence of this new image in the urban environment. I also hope

Боян Манчев: Ще направя едно уточнение: ние сме абсолютно наясно с факта, че без новия капитал София ще бъде един все по-сивеещ и все по-разпадащ се град. Ние не искаме да проповядваме някаква лесна лява критика срещу капитала. Ние искаме по-скоро този капитал да работи за капитала на града, да мислим как този капитал ще работи за културното наследство, за традицията на града, но на първо място за начина на живот на неговите граждани. Именно по тази причина ние предлагаме да опитаме да разберем какви са идеите, които стоят зад новите сгради, които никнат с една зашеметяваща скорост в центъра на София, за да останат там вероятно за дълги години.

Арх. Атанас Панов: В недвижимостите, както се казва, има три най-важни правила: първото е мястото, второто е мястото, третото е мястото. От него зависи цената, на която утре, като реализираш този продукт, можеш да го продадеш. Тоест тук действат съвсем прости икономически закони, а не някакви други. Гражданите по някакъв начин участват също в този процес. Те също така го управляват и регулират. С други думи, гражданите са тези, които продават мястото, гражданите са тия, които го купуват, за да реализират своя продукт, гражданите са тия, които купуват готовия продукт. Тоест това не става по някаква друга система и по някаква друга сила, която е извън гражданите. Архитектурата е по някакъв начин отражение на икономическите отношения, на нивото на развитие на икономиката и технологията, на науката и на възгледите на хората за изкуство, за начин на живот. Тоест това не е диктат върху общественото мнение, виждане и така нататък, то не е някакъв цинизъм или изява на някакви супер личностни характеристики на инвеститора, на архитекта или на някой друг, а резултат от това на какво ниво на развитие сме в момента. Това е една съвременна естетика от много близкото минало – става въпрос за преди 15-20 години, от времето на постмодернизма и т.н. Но е относително съвременна. Основното нещо, от което аз лично като архитект бягам, е клише-то, а то е резултат на някаква здрава теория по въпроса как трябва да изглежда архитектурата днес, как трябва да изглежда вчера, как трябва да изглежда утре и т.н. Архитектурата е абсолютно абстрактно изкуство, което може да демонстрира, както казвате, и престиж, и склонност и всичко, просто защото в крайна сметка това е начин на решение на някаква конкретна задача. А това, което говорите за стереотипа, че всичките подозрително си приличат – те не си приличат подозрително, а абсолютно откровено. *(смях и ръкопляскания, започва диалог с човек от залата)* Аз може би трябваше да кажа, че причината те да си приличат, е в това, че използват едни материали, които са актуални за днешния ден.

Яра Бубнова (куратор): Парите решиха да се демонстрират чрез архитектура в много трайни неща, които, опасявам се, не са чак толкова абстрактни. И именно заради това ние имаме всякакви проблеми и въпроси към архитектурата. Бизнесът вероятно се чувства стабилен и би искал да остави нещо, което ще го рекламира и в бъдеще. Бих искала да кажа на архитект Панов, че проблемът, който ние обсъждаме, това не е проблемът с отделно взета архитектурна конструкция или сграда. Проблемът е София и отделно взетата архитектурна конструкция или сграда. Не качествата на самия строеж, не естетическата форма от отделен пример, а по-скоро какво отношение имат тези сгради към логиката на града, в който ние всички живеем. В тази позиция има промяна и тя е, че парите вече се появяват в градската ситуация. Въпросът е в това, че в тези позитивни процеси в сферата на финансовата структура има една особена ситуация: вероятно много положително би трябвало да се възприема промяната на нормативната страна на строителството в града, която очевидно е била силно контролирана преди 14-ина години и очевидно в момента е тотално либерализирана. Аз имам усещането, че тя е либерализирана до степента, в която не може да бъде контролирана. Нормативната страна на строителството, ограниченията, взаимоотношенията между отделно взетата сграда и общественото пространство на град София, пространството, в което ние консумираме сградата, даже когато не консумираме бизнеса в стените на бизнес-центъра – тези взаимоотношения за мен са най-любопитни. На мен ми е изключително интересно какво мислят по този повод архитектите. Берлин произведе един термин, който се нарича критична реконструкция на градската среда – взаимоотношение между строителството, което не подхожда по определени принципи на атмосферата на града, на характера, на логиката, на функцията на тази градска част, и какво и как може да се направи с нея. Смятате ли вие, че в момента понятието критична реконструкция има отношение към София? Не само строителство, не само запълване на празни терени, не само изграждане на видими за успешния бизнес знаци за неговото съществуване, но и критична реконструкция по отношение на централната част на град София. Центърът не е много голям, разрушаван е и е подлаган на много намеси, и има ли смисъл да се запази в тази своя историческа динамика от 20 век? За съжаление бизнесът е нещо, което е относително динамично – той идва, той си отива, той се променя. Градът София ще остане. Остават хората, поколения от които вече имат претенции към архитектите и архитектурата, която се изгражда в централната част на града и атмосферата на този град. Не мислите ли, че има опасност хората, които живеят в тези малки сгради, пред които израстват големи стъклени дворци на новия бизнес, че те не биха искали толкова лесно да сменят местоживеенето си, само и само защото изведнъж съседният терен се оказва продаден за бизнес?

Арх. Атанас Панов: В това виждам нещо много страшно. Това че наистина има възможност хора, живеещи в тия малки сгради, да пречат на изграждането на съвременния град. Тая романтика, аз лично ви казвам, тотално не я разбирам.

Притежава ли новият капитал визии за града и за градското съществуване – и за града София в частност?

При реализирането на инвеститорски проект, какви са критериите за избор на място на новата сграда?

Съществува ли предварителна идея за външния вид на сградата или тя се предлага от архитекта? Как е избиран архитектът на даден проект?

Необходимо ли е при строителството на нови бизнес-сгради да се взима под внимание спецификата на архитектурната среда на града, квартала, улицата, непосредствената среда на сградата?

Трябва ли, дори капиталът да е с външен на столицата произход, той да се съобразява с определена специфика и дух на града? И ако да, можем ли да посочим в какво се състои тази специфика и този дух?

Имат ли представителите на новия капитал визии за общо благо на градската общност?

Яра Бубнова: На мен ми се струва, че все пак архитектурата е предназначена за хора...

Арх. Атанас Панов: Държавата е тази, която определя принципно нещата, т.е. създава нормативната база. Тоест такъв регламент и механизъм има, той си действа, има градоустройство, което функционира. И отново ви казвам, че това е едно естествено развитие на нещата. Това е резултат, това не е абстрактна приумица.

Александър Кьосев (културолог): Аз съм развълнуван от това, което чух от арх. Атанас Панов. Благодарих му лично преди малко в кулоарите и му казах, че едва ли по-чисто и по-ясно можеше да се изрази една нова архитектурна и съвременна логика на мислене, която аз лаконично ще нарека неолиберална. Вие чухте за какво става дума – всичко е „естествено“. Думата „естествено“ се повтори много пъти и основната връзка на думата „естествено“ беше думата „пазар“. Пазарът е естествен, той е двигател на всичко, всичко, което се случва, е отговор на пазара, отговор на търсенето и на предлагането, и на динамиката, на активната съвременна сила на съвременния пазар. Разбира се, това е в 99% истина. Въпросът е за онзи 1%, който все още е неясен и за който сме готови да говорим, готови сме да преговаряме. Защото все пак пазарът не е някак си всеобхватен, той има своите ограничения. В пазара се намесват разни регулатори, един от тях беше вече назован от г-н Панов – т.нар. нормативна уредба. Тези регулатори са външни, не произтичат от „естествеността“ на пазара. Разбира се, пазарът променя града. Но дали пазарът се грижи за града? Между променянето, между неограниченото пазарно нахлуване в града с всички негови позитивни и негативно характеристики и грижата за града има известна разлика. Грижата е друг, външен и хуманен регулатор на пазара – за града не се грижи пазарът, грижат се гражданите, засегнатите обитатели, а не просто пазарните консума-

▶ стр. 6

Does the new capital possess a vision for the city and for urban existence, in particular for the city of Sofia?

In the implementation of investment projects, what are the criteria for selection of the venue for a new building?

Is there a preliminary concept as to how a building is going to look, or is it the architect that launches the idea? How is the architect of a specific project selected?

In construction of new business buildings, is it necessary to take into consideration the specificity of the urban environment of the city, the neighborhood, the street, the buildings immediate surroundings?

Is it necessary for capital, even when it is of non-Sofia origin, to take into consideration the city's characteristics and atmosphere? If the answer is yes, could we specify as to what exactly are those characteristics and atmosphere?

Do representatives of the new capital have visions for the common good of the urban community?

to hear a forecast on the future of these buildings.

Boyan Manchev: Let me make one thing clear: we are all very much aware that without the new capital Sofia would increasingly become shabbier and progressively decaying. We do not intend to preach an easy leftist criticism of capital. Rather, we wish to make this capital work for the city, for its cultural heritage, for the tradition of this city and, above all, for the way of life of its inhabitants. This is what makes us try and identify the ideas behind these new buildings, which appear with an amazing speed in the centre of Sofia and most likely to stay there for a long time to come.

Atanas Panov (architect): In real estate, as they say, there are three most important rules: first there is the building plot, second – the building plot, and third – the building plot again. The plot, the location, determines the selling prize of the building, which after you build you can sell for. In other words, what we have here are simple economic laws and nothing else. In a way, the citizens also participate in the process, managing and regulating it. To put it slightly differently, it is the citizens who sell the plots, it is the citizens who buy the plot in order to realize the product, which is to be bought by other citizens. All this takes place inside a system and because of forces that are nowhere else but among the citizens. Architecture reflects the economic relations, the level of development of economy, technology and science, people's ideas of art, of proper way of living.
In other words we are not dealing with a dictate on public opinion, neither are we dealing with particular concepts, cynicism, personal traits of the investor/architect etc. We are dealing with the present level of development of our society. This is a contemporary aesthetics from the very recent past from merely 15 to 20 years ago and the time of post-modernism, etc. However, it is relatively contemporary. The main thing I strive to avoid in my work as an architect is the clichй and the clichй is the result of a sound theory as to what architecture should be nowadays, what it should have been yesterday and what it should be tomorrow, etc. Architecture is an absolutely abstract art form which, to quote you, could demonstrate prestige, and inclination, and you name it, simultaneously, since at the end of the day architecture is nothing more that a solution of a specific task. In view of what has been said here about stereotypes, that all these buildings suspiciously look alike, let me tell you: they are not suspiciously identical, they look alike quite intentionally. (Laughter, applause, he starts talking to someone in the audience). Perhaps I should have mentioned that the reason for them to look alike is that they use identical materials that are currently fashionable.

Iara Boubnova (curator): Money opted for architecture, in order to leave its mark in anything that is lasting and I am afraid this is far from an abstract phenomenon. Hence, there are a variety of demands to and problems we have with architecture. I guess business feels secure and tries to leave an indelible mark on the future. I would like to assure Mr. Panov that the problem under discussion here is not the issue of a one-off construction, or a single building. What we are discussing is the issue of Sofia AND the one-off construction or building. Not the properties of the construction, and not the shape of a specific building, we are discussing the relationship of all those buildings with the logic of the city in which we all live. There is a change in the situation and it is that money has already begun to manifest itself in the urban environment. The crux of the matter is that all those positive processes in the financial area display a singular trait: while it would be natural to accept the new legislation in the building trade which, contrary to the strictly controlled situation of 14 and more years ago, is nowadays totally liberated, it is my feeling that we have reached a stage when no control is at all possible. The legislature in construction works, the restrictions, the relation between the individual building and the public space of the city of Sofia, the space in which we benefit from the building even though we do not benefit from the business behind the walls of the business centre, are the issues that give me rich food for thought. I would very much like to know what architects think of all that. Berlin has coined the term "critical reconstruction of the urban environment" – it conveys the clash between the construction process and the traditional atmosphere, nature, logic and function of the urban environment, the vision as to what could be done with this environment, and how to do it. Do you think that the notion of "critical reconstruction" can be applied to Sofia? I mean not simple construction, not simply filling of vacant plots, not only creating obvious signs of prosperous business development, but a critical reconstruction of the centre of Sofia. The centre of Sofia is not very large, it has suffered

▶ page 6

▶ стр. 5

тори. И техните представители – общината, общинския съвет, кметовете, председателя на общинския съвет и т.н. В този смисъл на мен ми се иска да спечеля пространство за една друга гледна точка, не за да кажа, че това, което чухме, не е вярно, а за да го изпитам, така да се каже, в ония точки, в които е проблематично. Там, където то достига, казано на по-сложен език, до границите на своята валидност.
По отношение на пазара трябва да има граждански регулатори – може би минимални, но според мен без тях не е възможно. Точно затова първият ми въпрос към г-н Владимир Кисьов е до каква степен той, като ръководител на Столичния общински съвет, приема демонстрираната тук „естествена“ неолиберална урбанистична философия? Какви са вашите приоритети, поддържате ли че са необходими и не-пазарни регулатори? Споделяте ли неолибералното мислене или не?

Владимир Кисьов (председател на Столичния общински съвет): Това, което каза арх. Панов, се вписва в неолибералното мислене, така, както вие го дефинирахте. Аз не мисля, че това, което се показва на снимките и това което гледаме, се вписва в тази дефиниция. Това е някаква нова свободия в определени моменти, аз така ще се изразя. Аз съм на мнение, че в един градски център, а и не само в него, а и във всички зони и части на града, особено там, където става дума за отреждане на общинска земя за нови постройки в градоустройствен план, би трябвало все пак този неолиберален пазар да има някакви ограничителни условия.
Мисля, че и сега има регулатори, които дават достатъчна възможност за налагане на известни норми на поведение на самия пазар, но сигурно не са достатъчни.
Всяко нещо се гради на дълготрайни взаимоотношения. И законовите разпоредби са тези, които уреждат тези отношения. Второто е визията за бъдещето като елемент от днешната дискусия – за бъдещето развитие на София, което дава основание за утвърждаване на днешните градоустройствени планове и на днешните подробни градоустройствени планове на отделните райони в контекста на визията за бъдещето. Основното нещо все пак, основният елемент са гражданите на столицата. Гражданското общество и неговата активност. Не е достатъчно това, че има столичен общински съвет, председател или кмет – ако няма живо гражданско общество. Някой път може да се изпадне в хипотези – някой да забравя за част от разпоредбите, някой да не се вписва в това, което на гражданите им се иска. Ние не правим допитване, когато изграждаме, когато вписваме нещо, някакво чуждо тяло в организма на даден квартал, не питаме гражданите – не го макетираме, не го показваме да го пипнат и да кажат – това нещо, като стане голямо, ще го приемеш ли в себе си или ще започнеш да ме критикуваш.
По отношение на градоустройствения план – той не е приет, защото той трябва да се приеме със закон. Законопроектът е внесен в Министерски съвет и се върти между Министерския съвет и Народното събрание.

Арх. Бойко Кадинов: Очевидно сме в състоянието на айсбергите. Тоест виждаме онова, което е над водата, а както знаем, то е само 1/7 или 1/8, а под водната повърхност се крият същностните неща. В този смисъл основните проблеми, които стоят, когато говорим за капитала и града, не са само бизнес сградите в лъскавите опаковки. Със сигурност тук стои основният въпрос: кой е бизнесът, как се легитимира, какво се включва в неговото понятие и, разбира се, какъв е диалогът в този Бермудски двуъгълник, бих казал. Защото третата точка, всъщност третата страна – гражданското общество, го няма. И си мисля, че най-съществения въпрос е общата стратегия за града. Тук считам, че неприемането на един градоустройствен план или дългото му влачене години наред не е резултат само на обстоятелства, а бих казал и на това, че обществото не може да извърви пътя до това да поиска един градоустройствен план, да конструира своята визия. В този смисъл мисля, че София загуби темпо. Няма реален хоризонт, не конструира хоризонти, в които да участва. Нещата се правят на парче – това го виждат всички. Бих нарекъл архитектурата от последните години компенсаторна.
Сигурно е било естествено да изкупим старите автомобили през 90-те години на Западна Европа. Сигурно е естествено да правим демодиран бизнес парк в Младост 4 и да казваме, че това е бъдещето и че това е световната архитектура. Но аз мисля, че ние всъщност купуваме фалирали модели. Част от нашата позиция е да извървим пътя към собствената си идентичност в тази конструкция. Разбира се, тогава и къщите биха изглеждали по друг начин, и бизнесът би изглеждал по друг начин, а не на последно място и жилищните квартали. И изведнъж, само заради претекста, че размишляваме върху алуминия и стъклото, изоставихме извън борда една много важна, смея да кажа, и естествена част от капитала – там, където живеят хората. Считам, че най-важното е да бъде конструирана бъдещата визия за града. Това не е по силите само на един общински съвет, нито само на една архитектурна колегия. И мисля, че форуми като този са значими в стъпките към това. Аз съм споделял със свои колеги и на други срещи: считам, че в София трябва да бъде лансиран един европейски или световен конкурс за бъдещето на този град.

Владимир Кисьов: В София има много дух. Въпросът е да събудим този дух, за който говорим днес, който обсъжда визията на София. Това, което обсъждахме с моите колеги в Общинския съвет и имаме единомислие по този въпрос, е, че ние за много стратегически места трябва да подготвим предварително визията си за развитие, което става с обсъждане. Да предложим това на гражданското общество да обсъжда, да го хареса, да каже – да, това е обектът, който искам да имам, което софиянци искат да имат. Трябва да намерим това общо, което се вписва във виждането на всички граждани, да го макетираме, да му го предложим да го види и тогава го възлагаме на тези, които могат да го изпълнят. За някои неща задължително трябва да се прави обсъждане. Особе-

▶ page 5

destruction and interventions at various times, and the question is: is it worth preserving its 20th c. historic dynamics? Unfortunately, business is relatively dynamic, coming and going, and changing; Sofia however, will stay. People will stay, the inhabitants of Sofia, generations of whom have already claims on this city, its architects and the architecture in the central part of the city, claims on its atmosphere. Do you not suspect that the people used to living in their small houses in front of which the huge glass palaces spring up will not be easily convinced to change their living location only because the plot “next door” turned out to be sold out?

Atanas Panov: I see this as a particular danger. I agree there will always be people who would insist on living in small houses thereby hampering new urban developments; I do not understand these people. I simply fail to understand that particular type of romanticism.

Iara Bounova: I think that the purpose of architecture is supposed to be that it serves people...

Atanas Panov: The state is the decision maker in the larger picture – it sets up the legislation. In other words, where principle is concerned, the regulations and the mechanism needed are in place and action, the process of urban regulations is functioning. Again, this is the natural course of things. It does not result from any abstract whim.

Alexander Kiossev (cultural studies): I am really touched by what Mr. Atanas Panov has just said. I took the opportunity of thanking him personally in the interval and told him that he could not have been clearer or more concise in defining a new architectural and contemporary logic of thinking, one that I shall laconically call “neoliberal”. You all heard what it comes down to: it is all “natural”. The word “natural” was repeatedly mentioned and its natural link was the word “market”. Market is natural, it is the engine behind all that happens, and all that happens is a response to the market, a response to the demand and supply, to the dynamics and the active contemporary power of the contemporary market. Of course, 99% of this statement is true. The question is about the 1% left, which is still unclear and about which we are prepared to talk and to negotiate. Because, the market is not all-inclusive, the market, too, has its limitations and is subject to regulators, some of which have already been mentioned by Mr. Panov who spoke of legislation. These are external regulators they do not originate in the market’s “nature”. Naturally, the market is changing the city. But is the market concerned about the city? But there is a definite difference between the changes, the market invasion into the city with all its positive aspects, and market expansion, which exclude the concern for the city. Care is another, external and humane market regulator. It is not the market that takes care of the city; it is the citizens, who are affected inhabitants rather than simply market consumers. Their representative too, of course, the municipality, the municipal council, the mayors, the chairperson of the municipal council, etc. In this connection I would like to champion yet another point of view not because I want to disapprove of what has been said so far but because I wish to test what has been said so far especially where I find it problematic, where it reaches, to put it more grandly, the frontiers of its validity. As far as the market is concerned there must be civic regulators, perhaps minimal, yet I believe they are indispensable. Therefore, my first question to Mr. Vladimir Kissyov is whether he, in his capacity of a Chairman of the Municipal Council of Sofia, accepts the “natural” neoliberal urbanistic philosophy that has been demonstrated here? What are your priorities; do you support the need for non-market regulators as well? Do you share this type of neo-liberal thinking or not?

Vladimir Kissyov (Chairman of the Municipal Council of Sofia): What Mr. Panov said fits the neoliberal thinking the way you defined it. However, I believe that what is shown in the projected images and what we see does not fit this definition. Let me put it this way: we are dealing with a kind of new unrestrained freedom that is demonstrated at certain moments only. I am of the opinion that in a city centre, and not only in the centre but in all zones and parts of the city especially where it comes to allotting municipal land to new construction within the urban plan, this neoliberal market ought to be subject to some restrictive conditions. I believe that even at present we have regulators that provide enough possibilities to impose certain norms of behavior on the market itself yet they are obviously far from sufficient. Everything is based on long-term relations and these relations are regulated by the legislation. In addition, they are regulated by the vision for the future, as an element of today’s discussion, for the future development of Sofia that creates a base to affirm today’s urban planning and do the same for the urban planning for the specific city districts in the contexts of this vision for the future. However, the most important element is the citizens of the capital city; the civil society and its activities. Having a City Council, a chairman or a mayor is not enough if there is no living civil society. Municipal council, chairpersons, or mayor notwithstanding, the absence of active and motivated civil society would lead to negligence: someone would forget about legislation, someone would not put the will of the citizens on record. We do not approach the people and when we build, or fit in a new building, we do not prepare a scale model, to show to the people. We just create a foreign body in the organism of any area and cannot be sure therefore whether what we are doing will be accepted, or rejected by the citizens.
As for the general urban plan of Sofia, it has not been accepted because it needs to be voted in as a legislative act. The bill has already been introduced into the Council of Ministers and is now alternating between the Council of Ministers and the Parliament.

Boyko Kadinov (architect): We are obviously contemplating the tip of the iceberg. What you see on the surface is only 1/7 or 1/8 of what is hidden in the water and that’s the substantial thing. In this connection, when discussing capital and the city we should not discuss the shiny wrappings alone. We should discuss the main issue, which is what business are we dealing with, how has it become legal, what does the very concept of business incorporate and, of course, what dialogue can we hope for in this Bermuda... shall I say “bi-angle” issue? Why “bi-angle”? The third angle, the civil society, is missing. I think that the most relevant question concerns the general strategy of the city. I believe that the fact that the general urban plan of Sofia has not yet been approved and has been delayed for years on end, is not only due to adverse circumstances but to the fact that society has not been able to realize the need for such a plan, has not been able to construct its vision. I am afraid that Sofia slackened its pace. It has no realistic goal, no purpose or horizons to reach. Sofia is being constructed piece-meal, this is clear to everybody. I would call the architecture of the recent yeas “compensatory”.
It may have been normal to buy all second-hand cars of Western Europe in the 1990s. It may have appeared normal to construct an outdated business park in “Mladost” 4 and maintain that we have made wonderful world-level architecture and have materialized the future. However, I think we have actually been buying off bankrupted models. It is part of our position to walk all the way to our own identity within such constructions. Only when we have done that things would change: houses would look different, business would look different, housing developments would be completely different. What we do now is nowhere near. Only because we suddenly decided to give precedence to aluminum and glass, we dropped a major, I would even call it a natural part of capital – the place where people live. I consider the production of a vision for the future of the city to be most important. Such vision is a burden that cannot be shouldered by the municipal council alone, or by the community of architectures. I therefore consider forums like this an important step toward this goal.
I have discussed it with my colleagues on other occasions: I think a Europe or world-wide competition about the future of this city should be launched in Sofia.

Vladimir Kissyov: There is a great spirit in Sofia. Our task is to activate this spirit in the present discussion about the vision of Sofia. Together with my colleagues in the Municipal Council we have unanimously decided that we have to prepare our vision for the development of many strategic places in Sofia, and for this, we need a dis-

но когато става дума за стратегически места, за места, които са общинска собственост – те са собственост на гражданите, и изведнъж решават само 50-60 граждани, каквито са общинските съветници, какво се случва в ядрото на София...

Арх. Васил Вълчев: Има един друг образ на капитала, който според мен е много по-страшен, отколкото тези бизнес сгради, които сте визирали във вашите разсъждения и в тезата, която разработвате, които са тук-таме в града. Този образ на капитала постепенно обхваща града по един невероятен начин – това са билбордовете. Може би трябва да направим един съвместен семинар, конференция със заглавие „За графичната чистота на София“. София затъва в билбордове и реклами, и помалкото чудо е това облепване на всички възможни места в града. Този лепеж, това тапициране на София, то застрашава самата архитектура. И ние като архитекти протестираме за това, че не се опазва архитектурата.

Йордан Петров (художник): Функциите на главния художник бяха да се занимава с проблемите на градската комуникация, с проблемите на графичния дизайн в най-широк смисъл, с проблемите на пространственото оформление, с проблемите на овладяването на едно пространство, с проблемите да не се създаде визуален шум – това, за което предупреждавахме и което, за съжаление, се получи. Неслучайно арх. Вълчев каза – на едно кръстовище има по 8, по 10 билборда. Колкото и да ви е странно, и тези билбордове минават през настоящия художествен съвет, който се води също в УАГ. Както архитектът се занимава с архитектурните си проблеми, така и художникът се занимава с тези специфични художествени дейности. Били те наричани графичен дизайн, пространствен дизайн, предметен дизайн, овладяване на градската среда, градската зеленина, ако щете – във всичкото това по някакъв начин се стремяхме да създадем норматив, някакъв начин за съблюдаване. Единственото нещо, с което избягвахме да се занимаваме и го въведохме като правило, е да не се занимаваме с финанси. Тоест не екипът на главния художник да се занимава с разрешителни, за да има там или на друго място билборд, колко да струва – с това да се занимават други хора. За мен е лесно да кажа, че тази длъжност беше заличена като институция по простата причина, че няма мераци за това. Но беше направена една сериозна грешка.

Арх. Тодор Булев: Архитектурата по самата си природа е трайно изкуство и затова архитектът би трябвало малко или много да си задава въпроса за последиците в един по-широк обществен план за това, което прави под давлението на един или друг инвеститор. Струва ми се, че нещата не биха били така, ако в самото общество имаше едно по-дълбоко отношение към самата архитектура и към града. И в този смисъл този семинар се явява един симптом, че все пак обществото има нужда от това нещо и че може да се зародят или да се стимулират някакви кълнове на обществени отношения към цялостната архитектурна и художествена среда на града. Аз се питам дали не си заслужава да се опитаме да изследваме малко по-същностно реакцията на гражданите към това, което става.
Фактически става дума не само за участието на гражданите, а за общия процес, за неговата организация, така че и гражданите, и широкият обществен интерес да бъдат достатъчно защитени. На първо място това означава издигане на престижа на самата архитектура и на самите архитекти, защото – може би не ви е направило впечатление, но това министерство, което косвено или пряко трябва да регулира архитектурата, се реорганизира десетина-петнайсет пъти през своето съществуване през последните години, а думата „архитектура“ на практика изобщо не съществува в законодателните инструменти, както и в съответните институции. Не само главният художник, но и главният архитект в момента представлява една до голяма степен декоративна фигура

Яра Бубнова: Ние формулирахме за себе си идеята да започнем една дискусия с общината и с по-широко участие на софиянци за обявяване на някои части от града за архитектурни резервати. Строителството в тях, промяната и визуалната намеса от всякакъв вид и характер, в това число билбордове и реклами, би трябвало да са обсъдени и би трябвало за тях да има общо становище, отразяващо интереса за запазване на тази атмосфера, която София притежава. Възможността да се изграждат нови бизнес центрове и нови логики на градското развитие да се изнесат извън историческата част на София. Основното е по какъв начин за задържим това, което притежаваме в момента, и по какъв начин архитектът, урбанистът, общината и политиците да могат да променят София с перспектива за бъдещето, за което ние носим отговорност.

Антоанета Цонева (омбудсман): Това е много интересна идея. Напълно нормално е местната общност да поиска нейната среда да изглежда по един или по друг начин. Смятам, че София разполага с изключителен потенциал от експерти, от хора, които могат да седнат на една маса и да се споразумеят какво да предложат на местната власт, да въвлекат и нея в този. Има няколко идеи, които възникнаха и бяха провокирани от дебата. Бих се обърнала към професионалната общност на архитектите: господа архитекти, не чакайте някой да ви кани и да издига статута ви. Мисля, че могат да се направят реални стъпки по отношение на представителството на тази професионална общност. Предлагам следното: този общински експертен съвет за устройство на територията, който се конституира от кмета на общината, да работи по едни определени правила, които да бъдат публични. По някакъв начин трябва да се утвърди неговият съставът. Значи съветът не трябва да бъде доминиран от хора, които са в служебна зависимост примерно от главния архитект или да са изцяло служители на общината. Тоест трябва да има квотни представителства на всички заинтересовани страни. И тогава архитектите – вие, които тук чух, искате да изразите своето мнение – ще го правите на това място. Сега като че ли комуникацията се е нарушила. И една високоподготвена общност като архитектите не би трябвало да се съгласява с по-добно положение. Би трябвало сама да поиска своето представителство в този изключително важен орган. Освен това биха могли да се направят много неща, за да могат повече хора да са посветени в това какво прави този орган. Нормално е неговите заседания да се обявяват, така че ако някой от вас има интерес просто да присъства или пък да предизвика в рамките на някакво заседание или последващо такова дебат около нещо, значи трябва да знаем кога съветът има такива заседания. И неговият архив трябва да бъде абсолютно публичен. Това, с което искам да завърша – и то е в резултат на дебата – е, че много неща могат да се направят и те са на път да се случат. Общинският съвет е този, който трябва да приеме и вече е започнал работа по нова наредба за рекламната дейност и преместваемите съоръжения. Но, пак казвам, той има нужда от вашата експертиза. Това, едно или друго да се случи, при написването на този подзаконов нормативен акт, ще стане, ако вие давате вашите предложения, написани на хартия, ако се срещате с председателя на водещата комисия, ако влизате в заседанията, ако настоявате вашето мнение да бъде чуто. Трябва да има дебат за това. И всеки, който иска да участва, трябва да материализира това свое участие чрез активност.

Боян Манчев: Ще се опитам да приключа тази тричасова дискусия, която очевидно пипна едно доста болно място на този град. Оформят се няколко тези и струва ми се, не бих искал да влизам в ясна опозиция с арх. Атанас Панов, но те като че ли се противопоставиха на неговата неолиберална логика. Това са тезите, че бизнесът не е субект на промените в града, доколкото той е много хетерогенен субект. Градът принадлежи на хората, които живеят в него. Хората, които живеят в него, се представляват от общината. И общината третира за благото на своите граждани бизнеса като обект. Това е очевидно нормалната политическа и гражданска логика.

cussion. To put up all of that to public debate by the civic society, where the inhabitants of Sofia could study and discuss, possibly like and accept. We need to find the possible consensus in the visions and wishes of all citizens and then to prepare a scale model to be seen by all, and only then to commission the project to whoever will be able to realize it. Some things are impossible without discussion, especially when strategic places are at stake, such as municipal property (actually, property of the citizens) on which the municipal counselors should not take decisions alone. 50 or 60 inhabitants of Sofia, the actual number of councilors, should not decide alone what happens in the heart of the city.

Vassil Vulchev (architect): There is yet another image of the capital which is, in my view, much more dangerous than the business buildings that you have made subject of your discussions. Their number is not that big, after all. The image I have in mind is the image of capital engulfing the city at an incredible speed. I have in mind the billboards. Perhaps we should convene a seminar, a conference, under the motto of “For the graphic purity of Sofia”. Sofia is swamped in billboards and ads put everywhere, at most unlikely places. The billboards simply pad Sofia exposing architecture itself to danger. As architects, we protest against this contempt for architecture.

Yordan Petrov (artist): The task of the Chief Artist of Sofia used to be urban communication and its problems, graphic design in the widest meaning of this word, spatial design, noise and what we call visual noise; the idea was to deal with all related problems and to warn the city against possible complications – that’s what we were warning against and what in fact happened. To quote Mr. Vulchev, we sometimes witness between 8 and 10 billboards at one intersection. It may sound strange but the same artistic council at the Direction of Urbanism and Architecture approves the billboards. Just as architects deal with the problems of architecture, the artists deal with specific artistic tasks. Whether we called it graphic design, spatial design, 3D design, whatever, our purpose was to regulate urban environment. The only thing that we aimed to avoid was dealing with finance and made this into a rule. In other words, it was not for the team of the Chief Artist to deal with licenses and to decide where to install a billboard and how much this will cost – this is someone else’s business. I regret to say that as a specific job it was taken out of the list for the simple reason that no one wanted to take it. Yet I believe this was a serious mistake.

Todor Bulev (architect): In its nature architecture is a lasting art. That is why architects should ask themselves about the consequences, for society, of what they are doing on commission by one investor or another. Things would not have reached the state they are in now, had society felt about architecture and the city in a different manner. In this connection I believe the present seminar is a sign that society has already felt the need for something different, that the first vestiges emerge of social attitude to the architectural and artistic ensemble of the city. I wonder whether we should not try and study in depth the attitudes of the citizens to what is going on.
It is not simply about the participation of the citizens, it is about the allover process, its organization, and it is about protecting public interest as well as the interests of the citizens. It translates into raising the image of architecture and architects. You may not have noticed but the Ministry whose business it is to regulate architecture directly or indirectly, has undergone 10 to 15 reorganizations for the past few years, while the word “architecture” does not appear in the legislation or in the vocabulary of the related institutions. Just as the Chief Artist of the City, at present the Chief Architect is but a decoration, a figurehead.

Iara Boubnova: We formulated for ourselves the idea to launch a discussion with the municipality, and with a broader participation of Sofianites, setting the goal of declaring some parts of Sofia architectural reserves. Any construction, change, or visual intervention, including billboards and ads should be subject to discussion and the agreement reached should reflect the efforts to preserve the existing atmosphere of Sofia. The discussion should also focus on the possibilities of building new business centers outside the historic part of Sofia. What we see as our major task is to take stock of what we have at the moment, and to convince the architects, urban developers, the municipality and the politicians that they should act for the future of Sofia for which we are all responsible.

Antoaneta Tsoneva (Ombudsman): This is all very interesting. It is only normal that the local community should have claims to its environment. I believe Sofia possesses an exceptional potential in that its experts are all people capable of sitting together around a table and agreeing as to what to offer to the local authorities and how to involve them into this activity. Several ideas have been floated in the debate. I would ask the architectural profession to stop waiting for someone to invite them and attempt to raise their status themselves. In my opinion, steps could be taken immediately to enhance the representation of the architectural profession. I would suggest that the municipal expert council on urban regulation of the territory that is set up by the mayor should accept rules, which are to be made public. A way must be found to define and legitimate its composition. People accountable to the municipality, say the Chief Architect, or municipality staff should not dominate this council. This council should have representative quotas for all interested parties. Only then the architects, including those present here, will find an adequate space to voice out their opinion. It seems to me that communication has been disrupted now. Your profession, which enjoys the high esteem of the public, should not agree to such state of things, it should seek representation in such an important council on its own. Quite a few other steps could be taken to let more people know what this council is involved with. It would be normal to announce the dates and venues of its sessions publicly, so that if anyone outside the council is interested, they could be present at a specific session, or call for a session. In other words, it will be advisable to let us know when the council will be in session. The minutes of those sessions should also be available to the public.
To finish, the present debate has made it clear to me that quite a few positive things are within our reach and it is for the municipal council to adopt a new regulation on advertising and transferable equipment of visual communication. I understand that the work on this regulation has already started. However, I repeat that this document should be helped by your expertise. The regulation will work adequately only if you supply your proposals in writing, if you meet the chair of this council on a regular basis, if you are present at the sessions, if you insist on your opinion being heard. There should be a public debate and all those who want to participate should prove this by acting.

Boyan Manchev: I will try to wind up our discussion of the past three hours. It has obviously put its finger where it hurts in this city. A couple of positions have been launched. I would not like to argue with architect Atanas Panov yet these positions seem to have shaped in opposition of his theory of the neo-liberal logic. We witnessed positions stating that the business is not a subject of the changes in the city because of its quite heterogeneous nature; the city belongs to the people who live in it; the municipality represents the people who live in it. For their benefit, the municipality considers the business as an object. This is obviously the normal political and civil logic.

януари – август /January – August, 2004

***

През м. март излезе от печат публикацията „София като гледка“, С. 2004 (ISBN 3-937577-23-8), която представя работата на първите двама стипендианти на Визуалния семинар Мила Минева и Лъчезар Бояджиев. В процес на подготовка е второто издание, посветено на проектите на Красимир Терзиев и група X-tendo.

***

На 5 март в АТА център / ИСИ-София бе обсъден текста на Александър Кьосев „Метаморфози: пазар, ексцес и тела на сцената на прехода“. С това се постави началото на Дискусионен клуб. Тема за следващата дискусия е предложена от Ангел Ангелов.

***

В рамките на Дискусионния клуб в присъствието на студенти по изкуствата, художници, социолози и др. бяха проведени дискусиите „Кой заслужава и кой иска паметници в София“ с въведение на Яра Бубнова (м. април) и „Може ли изкуството и художниците днес да бъдат ангажирани и как се случва това“ с въведение от Мария Василева (м. май).

***

На 7 април в АТА център / ИСИ-София се откри изложбата на стопендианта на Визуалния семинар Красимир Терзиев „Извинете, кой е този град?“

***

На 30-ти април сегашните стипендианти на Визуалния семинар Георги Господинов (в сътрудничество с Яна Генова) и Борис Мисирков/Георги Богданов представиха своите изследвания в рамките на проекта на Центъра за академични изследвания София „Роли, идентичности и хибриди“.

***

Яра Бубнова представи проекта Визуален семинар на следните форуми: Schnittpunkt network в България (м. май в АТА център), Shake Academy в рамките на проекта Re: Location 1-7/ Shake (м. юни в Казино Люксембург); Trans:it. Moving Culture Through Europe, проект на Fondazione Adriano Olivetti, Рим (м. юли в АТА център).

***

През м. май стипендиантите на Визуален семинар Сдружение за градски изследвания със средствата на изкуството X-tendo представиха в АТА център / ИСИ-София проекта си „От към за насам“.

***

В началото на м. юни се състоя среща за инициране на Музей на съвременното изкуство в България. На нея присъстваха Яра Бубнова (ИСИ-София), Десислава Гаврилова (Център за култура и дебат „Червената къща“), Весела Христова-Радоева (Софийска градска художествена галерия), Амелия Личева (общински съветник), Недко Солаков (ИСИ-София) и Кирил Прашков (ИСИ-София).

***

This March saw the coming out of “Sofia as a Sight”, C.2004 (ISBN 3-937577-23-8), a publication presenting the work of the first Resident Fellows of the Visual Seminar, Milla Mineva and Luchezar Boyadjiev. Under preparation is the second volume, which will deal with the projects of Krassimir Terziev and the X-tendo group.

***

On March 5th, the text by Alexander Kiossev (“Metamorphosis: markets, excesses and bodies on stage during the transition period”) was brought to discussion organised in the ATA Centre / ICA – Sofia. This launched the Discussion Club. The next subject to be discussed will be suggested by Angel Angelov.

***

At the Discussion Club, in the presence of university students of visual arts, artists, sociologists and others, a discussion was held in April on “Who deserves to have monuments in Sofia and who wants them”. The topic was introduced by Iara Boubnova. This was followed, in May, by another topic, “Can art and artists be committed to a cause and how this happens” introduced by Maria Vassileva.

***

On April 6th in ATA Center / ICA-Sofia was the opening of the exhibition of Krassimir Terziev “Excuse me, Which is This City?”. Krassimir Terziev is a resident fellow of the Visual Seminar.

***

On April 30th the current Resident Fellows of the Visual seminar, Georgi Gospodinov (in association with Yana Genova) and Boris Missirkov / Georgi Bogdanov presented their projects under the “Roles, identities and hybrids” project launched by the Centre for Advanced Studies in Sofia.

***

Iara Boubnova presented the “Visual Seminar” project at the following forums: Schnittpunkt network in Bulgaria (in May, at the ATA Centre); Shake Academy concurrently with the Re-Location 1-7/Shake project (in June, at Casino Luxembourg); “Trans:it. Moving Culture Through Europe”, a project of Fondazione Adriano Olivetti in Rome (in July, at the ATA Centre).

***

In May at ATA Center / ICA-Sofia the resident fellows of the Visual Seminar X-tendo association for urban studies with artistic means presented the results of their project “From Towards to Here”.

***

At the beginning of June a meeting took place to discuss the possibilities of setting up of a Museum of Contemporary Art in Bulgaria. Participating were Iara Bounova (ICA-Sofia), Dessislava Gavrilova (The Centre for Culture and Debate “Red House”), Vessela Christova-Radoeva (The Sofia Art Gallery), Amelia Licheva (Sofia City Counsellor), Nedko Solakov (ICA – Sofia) and Kiril Prashkov (ICA – Sofia).

this project takes place in the framework of relations

relations is a project initiated by **kulturstiftung des bundes** (Federal Cultural Foundation, Germany)

www.projekt-relations.de

Издание на Института за съвременно изкуство в партньорство с Центъра за академични изследвания – София и relations
Редакционен екип: Мария Василева, Кирил Прашков
Предпечат: ПолиТех ЕООД
Печат: ИПК Родина

A publication of the Institute of Contemporary Art in partnership with the Center for Academic Study – Sofia and relations
Editorial unit: Maria Vassileva, Kiril Prashkov
Pre-print: PolyTech Ltd
Printing: IPK Rodina Plc

Институт за съвременно изкуство - София
Institute of Contemporary Art - Sofia
бул. Васил Левски 82 Б / 82 B Vassil Levsky Boulevard
1000 София/Sofia
тел./tel. +359 2 846 6433 факс/fax: +359 2 944 0012
e-mail: ata_ica@yahoo.com
http://ica.cult.bg

Център за академични изследвания София
Centre for Advanced Study Sofia
ул. Неофит Рилски 70 / 70, Neofit Rilski Str.
1000 София/Sofia, Bulgaria
тел./tel. +359 2 980 3704. факс/fax +359 2 980 3662
e-mail: cas@cas.bg
www.cas.bg

Визуален семинар / Програма за стипендианти

Обява за конкурс

Институтът за съвременно изкуство-София и Центърът за академични изследвания-София обявяват четвъртата сесия на Програмата за стипендианти за периода октомври 2004 – март 2005. Избраните стипендианти получават **месечна стипендия в размер на 500 Евро**. **Продължителността на стипендията е шест месеца**. Стипендиантите живеят в София и реализират проект, свързан с проблематиката на Визуален семинар.

Кой може да кандидатства:
Художници, дизайнери, архитекти, урбанисти, фотографи, медийни специалисти и специалисти по визуална култура, изследователи, теоретици и критици на изкуствата и на визуалната култура, както и представители от други художествени и културни сфери, чиято проектна идея има отношение към обявената тематика на Визуалния семинар.
Наличието на докторска степен за кандидатите–теоретици е предимство.
Кандидатите трябва да имат доказан професионален опит и постижения, както и траен интерес към проблематиката на Визуален семинар.
Работните езици на проект са български и английски (представянето на свидетелство е желателно).

Документи за кандидатстване:
Индивидуална проектна идея, състояща се от словесно описание (1000-1500 думи, на български език и английски език) и/или визуално представяне на идеята, свързана с проблематиката на колективния проект Визуален семинар
Автобиография
Документация, свидетелстваща за професионални постижения – списък на публикациите, примери от предишни визуални проекти, участие в изложби, а също и други документи, препоръчващи кандидата
Декларация, че кандидатът не ползва друга стипендия в същия период
Свидетелство за научна степен (ако има такава).

Краен срок за кандидатстване – 1 септември 2004
Обявяване на резултатите - 20 септември 2004

За повече информация: Мария Василева, тел.: 831 91 36, 0898 419 003, mariaart@vmail.bol.bg

За настоящата сесия Експертният съвет обявява следните тематични приоритети:

Градът през прозореца на музея

Музеят е начин на гледане. Музейният поглед въвежда дистанции, той отпраща предмета в безкрая на вечността, тогава, когато всички други неща ще са загинали и само той ще свидетелства. Може би да погледнеш през прозореца на музея е да убиеш живото, мъглявото, ставащото и да се поставиш на престола на Бога.
От друга страна музеят е рамка, болезнена, агресивна операция по изрязване на ненужното и фиксиране на погледа само върху онова, което сме определили за значимо. Защо правим това, дали рязането на живо не носи някаква особена наслада?
София – един ужасно жив, мърдащ, хаотичен, анти-музеен град, който непрестанно изтрива паметовите си следи. Какво ще стане ако си направим този експеримент: да го погледнем през рамката на музея? През прозореца на един все още несъществуващ у нас музей на съвремието и неговото изкуство?

Визуален активизъм: примери и прецеденти

Възможно ли е с образи да се упражни гражданско и политическо въздействие в една конкретна градска среда? В състояние ли е съвременното визуално изкуство да бъде активно, да участва по такъв начин във визуалната среда на София, че ефектът да бъде разбираем и силен, а създадената визуална намеса – трайна? Каква позиция/позиции трябва да има визуалният активист?
Темата допуска както разработки на конкретни примери на визуална намеса в градската среда на София (инсталации, пърформанси, индивидуални или групови визуални проекти и пр.), така и разработване на практически или теоретически модели на визуален активизъм, които да могат да бъдат следвани и/или използувани от други.

Очакван продукт:
От избраните стипендианти се очаква да разработят в течение на 6 месеца своя художествен или теоретичен проект и да представят на Експертния съвет за одобрение резултатите от своя труд под формата на изследване, готово за публикация; визуален проект, готов за публично представяне или друг продукт, чийто формат е бил предварително одобрен от Експертния съвет в процеса на първоначално обсъждане на проектите.

Visual Seminar / The Resident Fellows Program

Call for applications

The Institute of Contemporary Art-Sofia and the Center for Advanced Study-Sofia are announcing a competition for two Fellowships with the Visual Seminar project for the period September 2004-March 2005. The selected fellows receive a **stipend of 500 Euro per month**. **The fellowship is for six months.** The Fellows are residing in Sofia and are required to complete a project relevant to the objectives of the Visual Seminar.

Eligibility:
Artists, designers, architects, expert in urbanism, photographers, media experts and experts in visual culture, researchers, critics and theoreticians of art and visual culture, as well as applicants from other artistic and cultural fields whose project idea is related to the announced theme of the Visual Seminar.
Good knowledge of oral and written English *(certificate of English language proficiency is suggested)*.
A PhD degree is an advantage for the applicants from the field of theory.
Applicants should have proven record of professional achievement and experience, as well as a long term interest in the thematic objectives of the Visual Seminar;
The working languages of the Visual Seminar are Bulgarian and English (submitting a certificate of that is suggested).

The application-package consists of:
Individual project/research idea proposed in written form (1000–1500 words in Bulgarian and English) and/or a visual presentation of the project idea. The project idea should be related to the thematic objectives and problematic of the collective project Visual Seminar.
Curriculum Vitae (CV)
Portfolio with documentation of professional achievement – list of publications, files of previous visual projects, participation in exhibitions, as well as other documentation that is to recommend the applicant.
Declaration that the applicant is not supported by another fellowship during the same period.
Certificate of scientific degree (when available).

Deadline for application – September 1st, 2004
Announcement of results September 20th, 2004

For more information:
Maria Vassileva – t. 8319136, 0898419003
mariaart@vmail.bol.bg

The Advisory Board is announcing the following thematic agenda for this session:

The City through the Window of the Museum

The museum provides a different way of looking at things. The point of view offered by the museum introduces a distance; it guarantees eternity for the exhibits while all other things are doomed to perish. To look through the museum window may mean to kill the living, the vague, the thing that happens, and to present yourself at the altar of God.
The museum is also a framework, a poignant, aggressive operation to remove the unnecessary and to fix your gaze only on what you have deemed significant. Why do we do that, is it not because we find a particular delight in removing living tissue?
Sofia is a delightfully alive, moving, chaotic, anti-museum city, which constantly erases its memory. What will happen if we decide to experimentally look at it through the window frame of the museum? Of the museum that does not exist, our museum of our times and art?

Visual Activism: Examples and Precedents.

Is it possible to use images in order to exert civil and political pressure on the urban environment? Is modern visual art capable of being pro-active, of participating in the visual environment of Sofia in a way which will create an understandable and strong effect and will make visual interference last? What should be the position, or positions, of the visual activist?
This subject allows for wing on specific examples of visual interference in the urban environment of Sofia (installations, performances, individual or collective visual projects etc.), and on practical or theoretical models of visual activity to be copied, or used, by the others.

Expected results:
The selected fellows are expected to work on their artistic or research projects for 6 months after which they are presenting the results of their work for approval to the Advisory Board. The results are presented in the form of: a/ publishable research paper; b/ visual project ready for public presentation; c/ other product the format of which has already been confirmed by the Advisory Board within the initial debate on the project ideas.